

Ζητήματα διδασκαλίας των Αρχαίων Ελληνικών στη Γ' Λυκείου

1^ο ΠΕΚΕΣ ΑΤΤΙΚΗΣ
25-9-2019, 2-10-2019, 9-10-2019

Κατερίνα Αραμπατζή, Μαρία Νέζη, Σ.Ε.Ε. κλ. ΠΕ02

Θεσμικά κείμενα

1. Υ.Α. 77568/Δ2 ([ΦΕΚ 1790/21-5-2019](#), τχ. Β΄) «Τροποποίηση της με 139454/Δ2/28-08-2018 υπουργικής απόφασης με θέμα «Ωρολόγιο Πρόγραμμα των μαθημάτων των Α΄, Β΄ και Γ΄ τάξεων του Γενικού Λυκείου» (ΦΕΚ 3807 Β΄) ως προς το Ωρολόγιο Πρόγραμμα μαθημάτων της Γ΄ τάξης του Γενικού Λυκείου», σσ. 20909-20910.
2. Υ. Α. Αριθμ. 124893/Δ2 ([ΦΕΚ 3226/22-8-2019](#), τχ. Β΄) Τροποποίηση της 106428/Δ2/2-7-2019 υπουργικής απόφασης (Β΄ 2875) ως προς τα μαθήματα: Αρχαία Ελληνικά, Ιστορία, Κοινωνιολογία, Χημεία, Βιολογία και Οικονομία.
3. [Υ.Α. Αριθμ. 143300/Δ2/16-9-2019](#) Οδηγίες για τη διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας και των Αρχαίων Ελληνικών στη Γ΄ τάξη Ημερήσιου Γενικού Λυκείου και Γ΄ και Δ΄ τάξεις Εσπερινού Γενικού Λυκείου για το σχολικό έτος 2019-2020
4. Υ.Α. 107268/Δ2 ([ΦΕΚ 2881/5-7-2019](#), τχ. Β΄) «Τροποποίηση της 71388/Δ2/08-05-2019 υπουργικής απόφασης (Β΄ 1674) ως προς τον χαρακτηρισμό, τους κλάδους και τον τρόπο εξέτασης των διδασκομένων μαθημάτων», σσ. 35087-35088.

Ας θυμηθούμε το πρόγραμμα
σπουδών

Ποιοι είναι οι στόχοι

- Να έρθουμε σε επαφή με σπουδαία κείμενα της αρχαίας ελληνικής.
- Να μάθουμε να διατυπώνουμε λόγους και επιχειρήματα για τις ιδέες και τις πράξεις που επιλέγουμε, ενόσω προσπαθούμε –ατομικά και συλλογικά– να κάνουμε τη ζωή μας αξιοβίωτη.

Θεματικές ενότητες

1. Η αντίληψη για τη φιλοσοφία και τη λειτουργία της στη διαμόρφωση του εαυτού

2. Η δημιουργία της ανθρώπινης κοινωνίας και η πολιτική αρετή (Πλάτων, *Πρωταγόρας*)

3. Η παιδεία και η αναζήτηση της αλήθειας – η ανθρώπινη φύση και το χρέος του φιλοσόφου (Πλάτων, *Πολιτεία*, «η αλληγορία του σπηλαίου»)

4. Ο άνθρωπος ανάμεσα στους ανθρώπους – η ηθική αρετή (Αριστοτέλης, *Ηθικά Νικομάχεια*)

5. Ο άνθρωπος μέσα στην πόλη – η πολιτική αρετή και η πολιτική εξουσία (Αριστοτέλης, *Πολιτικά*)

6. Ο άνθρωπος στην οικουμένη – ο πολίτης του κόσμου και η επιμέλεια εαυτού

(ανθολόγιο μετα-αριστοτελικών κειμένων: ελληνιστική και ελληνορωμαϊκή αρχαιότητα)

Κάθε θεματική ενότητα απαρτίζεται από:

- Το **Κείμενο Αναφοράς** επιλέγεται ως αντιπροσωπευτικό για τον θεματικό άξονα της ενότητας.
- Τα **Παράλληλα Κείμενα**
 - αναδεικνύουν την πολυπρισματικότητα του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού
 - αναδεικνύουν τη διαχρονικότητα των κειμένων, τα οποία συνομιλούν με κείμενα από τη νεότερη ελληνική και ξένη γραμματεία.
 - με την κατανόησή τους αναδεικνύεται ο διακειμενικός διάλογος και προάγεται η κριτική πρόσληψη του θεματικού κέντρου από μαθήτριες και μαθητές
- Τα **Κείμενα Αυτενέργειας**,
 - δίνουν τη δυνατότητα στους μαθητές και τις μαθήτριες να επιχειρήσουν την προσωπική τους ανάγνωση.
 - εμπλουτίζουν την γλωσσική τους επάρκεια στην αρχαία ελληνική γλώσσα .

Προσδοκώμενα αποτελέσματα

Ως προς την κατανόηση του περιεχομένου των κειμένων

- να εντοπίζουν πληροφορίες σχετικά με το **επικοινωνιακό πλαίσιο** του κειμένου (πομπός, δέκτης, περιστάσεις επικοινωνίας, σκοπός της επικοινωνιακής περίπτωσης, κ.λπ.) και το **νοηματικό περιεχόμενό** του (πρόσωπα, χώρος, χρόνος, κοινωνικό, πολιτισμικό πλαίσιο, στοιχεία ιστορικότητας, βασικές ιδέες, επιχειρήματα κ.λπ.)
- να **αξιοποιούν τις πληροφορίες** που δίνονται στις εισαγωγές των θεματικών ενοτήτων για την **προσέγγιση του νοηματικού περιεχομένου** των κειμένων
- να **εντοπίζουν τις μη οικείες λέξεις της αρχαίας ελληνικής** και να αξιοποιούν στρατηγικές **νοηματοδότησης των λέξεων** (αξιοποίηση συμφραζομένων, αναζήτηση όρων σε λεξικά, αξιοποίηση της Γραμματικής και του Συντακτικού).

Ως προς τη δομή και οργάνωση των κειμένων

- να αναγνωρίζουν τον **τρόπο οργάνωσης** των κειμένων (στοιχεία συνοχής, συνεκτικότητας των κειμένων, θέματα δομής)
- να αναγνωρίζουν τη **συνεισφορά του λεξιλογίου και των μορφοσυντακτικών δομών** στη νοηματοδότηση του κειμένου.

Ιδιαίτερα ως προς τη δομολειτουργική προσέγγιση των κειμένων

- **να αναγνωρίζουν τους κύριους όρους της πρότασης:**
- α) το υποκείμενο στην προσωπική και την απρόσωπη σύνταξη
- β) το αντικείμενο (πλάγιες πτώσεις, απαρέμφατο, δευτερεύουσες ονοματικές προτάσεις)
- γ) το κατηγορούμενο (και γενική κατηγορηματική, επιρρηματικό κατηγορούμενο)
- δ) την κατηγορηματική μετοχή
- **να αναγνωρίζουν ονοματικούς προσδιορισμούς:** α) ομοιόπτωτους και ετερόπτωτους (πτώσεις και επιθετική μετοχή), χωρίς να διακρίνουν τα είδη τους

- **να αναγνωρίζουν τους επιρρηματικούς προσδιορισμούς που δηλώνουν:**
- α) χρόνο (επιρρήματα, πλάγιες πτώσεις, εμπρόθετους, χρονική μετοχή, χρονικές προτάσεις)
- β) τόπο (επιρρήματα, πλάγιες πτώσεις, εμπρόθετους)
- γ) αιτία (πλάγιες πτώσεις, εμπρόθετους προσδιορισμούς, αιτιολογική μετοχή, αιτιολογική πρόταση)
- δ) σκοπό (πλάγιες πτώσεις, εμπρόθετους προσδιορισμούς, τελικές μετοχές, τελικές προτάσεις)
- ε) προϋπόθεση (υποθετικοί λόγοι)
- στ) άλλες επιρρηματικές σχέσεις (ποσό, αναφορά, κ.λπ.).

Ως προς την ερμηνεία

- να εξηγούν με ποιον τρόπο στα κείμενα οι **γλωσσικές επιλογές** (λεξιλόγιο, σύνταξη, σημεία στίξης, γραμματικές επιλογές) υπηρετούν την **πρόθεση** του κειμένου σε σχέση με την ιδεολογική θέση και τον κοινωνικό σκοπό που υπηρετούν
- να **ερμηνεύουν** λέξεις, φράσεις, προτάσεις, περιόδους του κειμένου αξιοποιώντας κειμενικά, επικοινωνιακά και ιστορικά συμφραζόμενα
- να **κατανοούν** την επιχειρηματολογία των κειμένων και να την **αξιολογούν**

Ως προς τον κριτικό στοχασμό σε σχέση με την προθετικότητα των κειμένων, το επικοινωνιακό πλαίσιο και την αποτελεσματικότητά τους

- να **αντιπαραβάλλουν και να συγκρίνουν** πληροφορίες και στοιχεία μεταξύ κειμένων που αναφέρονται στο ίδιο θέμα ως προς την προθετικότητα, τις ιδεολογικές θέσεις, το ύφος και την επικοινωνιακή αποτελεσματικότητά τους
- να **συνδέουν μεταξύ** τους τα μελετώμενα πάνω σε ένα θέμα κείμενα κάνοντας διακειμενικές αναφορές, όσον αφορά τις γνώσεις που παρέχουν, τις στάσεις και τις αξίες που υποστηρίζουν
- να **συνδέουν γνώσεις, στάσεις και αξίες** που υποστηρίζονται στα αρχαία ελληνικά κείμενα με τη **σύγχρονη πραγματικότητα**, διακρίνοντας τη διαχρονική αξία των αρχαίων ελληνικών κειμένων.

Ως προς τους τρόπους αποτίμησης των αποτελεσμάτων κατανόησης των κειμένων

Να παρουσιάζουν τα αποτελέσματα των διαδικασιών κατανόησης:

α) με δραστηριότητες κλειστού ή ανοικτού τύπου (π.χ. υπογράμμιση στοιχείων, συμπλήρωση κενών, διάκριση σωστού/λάθους, με σύντομες απαντήσεις, απαντήσεις σε ερωτήσεις ανοικτού τύπου κ.λπ.),

β) με μετάφραση αποσπασμάτων και

γ) με δημιουργικές εργασίες

Ως προς τον αναστοχασμό για τις ακολουθούμενες πρακτικές και στρατηγικές

- να συνειδητοποιούν με (αυτο-, ετερο-) αξιολογικές, αναστοχαστικές διαδικασίες:
 - α) τι έμαθαν, τι άλλο θέλουν ή τι άλλο χρειάζεται να μάθουν,
 - β) τους τρόπους προσέγγισης των κειμένων που ακολούθησαν
- να αποφασίσουν αλλαγές στις ακολουθούμενες στρατηγικές, ώστε να διευρύνουν τις αναγνωστικές τους δυνατότητες.

Διδακτική Μεθοδολογία

- Κειμενοκεντρική επικοινωνιακή προσέγγιση, «η διαλεκτική σχέση γραμματειακού έργου – κοινωνίας»
- Διακειμενική προσέγγιση με τη χρήση παράλληλων κειμένων από μετάφραση
- Η μετάφραση γίνεται το όχημα μιας αμεσότερης πρόσβασης στο αρχαιογνωστικό κειμενικό υλικό
- Οι λεξιλογικές και γραμματικο-συντακτικές επιλογές επιχειρούν να προσεγγίζονται με λέξεις και φράσεις μέσα στο πλαίσιο τους χωρίς να αποκόπτονται από αυτό και από τη σημασία τους, ώστε να στρέφεται το ενδιαφέρον της διδασκαλίας στο κείμενο και στη συζήτηση για τις γλωσσικές επιλογές του συγγραφέα

Ενδεικτικές ερωτήσεις

- Ποιες διαφορετικές μορφές/τύποι της ίδιας λέξης χρησιμοποιούνται και πώς διαφοροποιείται η λειτουργία της λέξης μέσα στο κείμενο;
- Ποια είναι η σημασία συγκεκριμένων λέξεων στο κείμενο;
- Ποια διαφορά έχει η σημασία λέξεων που χρησιμοποιούνται και στη νεοελληνική;
- Με ποιες λέξεις αποδίδεται μια ενέργεια, ποια μορφή έχουν και ποια σημασία αποκτούν;
- Ποιες συνώνυμες ή λέξεις με παρόμοια σημασία χρησιμοποιούνται μέσα στο κείμενο;
- Για ποιον λόγο επιλέγεται ο συγκεκριμένος χρόνος ενός ρήματος;
- Πώς θα άλλαζε το νόημα της φράσης, αν άλλαζε ο χρόνος του ρήματος;
- Πώς θα άλλαζε το νόημα, αν μπορούσε να αλλάξει η έγκλιση του ρήματος;
- Για ποιον λόγο επιλέγεται συγκεκριμένη έγκλιση, π.χ. προστακτική, σε μια φράση;

- Για ποιον λόγο επιλέγεται η χρήση απαρεμφάτου ή δευτερεύουσας πρότασης;
- Τι εξυπηρετεί η επιλογή του ενικού ή του πληθυντικού αριθμού;
- Ποιες αλλαγές θα είχαμε στη φράση, αν άλλαζε το υποκείμενο από ενικό σε πληθυντικό ή αντίστροφα;
- Σε ποια περίπτωση επιλέγεται παθητική σύνταξη;
- Για ποιον λόγο αποδίδεται μια ιδιότητα σε ένα όνομα μέσω κατηγορούμενου ή ονοματικού προσδιορισμού;
- Με ποιον τρόπο προστίθενται προσδιορισμοί σε ένα ρήμα;
- Πώς θα διαμορφωνόταν μια φράση, αν αφαιρούσαμε τους προσδιορισμούς;
- Για ποιον λόγο επιλέγεται παρατακτική ή υποτακτική σύνδεση όρων;

Αξιολόγηση

- Τα τυπικά κριτήρια αξιολόγησης που ορίζονται με σχετική υπουργική απόφαση Υ.Α. 107268/Δ2 ([ΦΕΚ 2881/5-7-2019, τχ. Β΄](#))
- Αξιοποιούνται και άλλα είδη αξιολόγησης (γραπτή, προφορική, ερευνητικές εργασίες, αυτοαξιολόγηση, ατομικός φάκελος μαθητή κ.λπ.).
- Οι γλωσσικές ασκήσεις (λεξιλογικές, μορφοσυντακτικές) πρέπει να ποικίλουν ως προς τη μορφή (πολλαπλής επιλογής, μετασχηματιστικές, αντιστοίχισης, διάζευξης κ.ά.) και τον βαθμό δυσκολίας, ώστε να επιτυγχάνονται στόχοι διαφοροποίησης της διδασκαλίας
- Τα κείμενα αυτενέργειας **σκόπιμο είναι** να συνομιλούν με τα κείμενα αναφοράς

- Ερώτηση κατανόησης (10 μονάδες)
- Δύο ερωτήσεις ερμηνευτικές (10+10 μονάδες)
- Ερώτηση γραμματολογική (10 μονάδες)
- Ερώτηση λεξιλογική-σημασιολογική (10 μονάδες)
- Ερώτηση ερμηνευτική του παράλληλου κειμένου (10 μονάδες)

- Μετάφραση (10 μονάδες)
- Ερώτηση κατανόησης (10 μονάδες)
- Ερώτηση γραμματικής (10 μονάδες)
- Ερώτηση συντακτικού (10 μονάδες)

Οδηγίες διδασκαλίας

Τι αξιοποιούμε:

- α) εισαγωγικά κεφάλαια από το διδακτικό βιβλίο και τον φάκελο υλικού
- β) κείμενα αναφοράς που βρίσκονται στα περιεχόμενα του διδακτικού βιβλίου και του φακέλου υλικού «Αρχαία Ελληνικά»
- γ) παράλληλα κείμενα που βρίσκονται στον φάκελο υλικού «Αρχαία Ελληνικά»
- δ) κείμενα αυτενέργειας που βρίσκονται στον φάκελο υλικού «Αρχαία Ελληνικά».

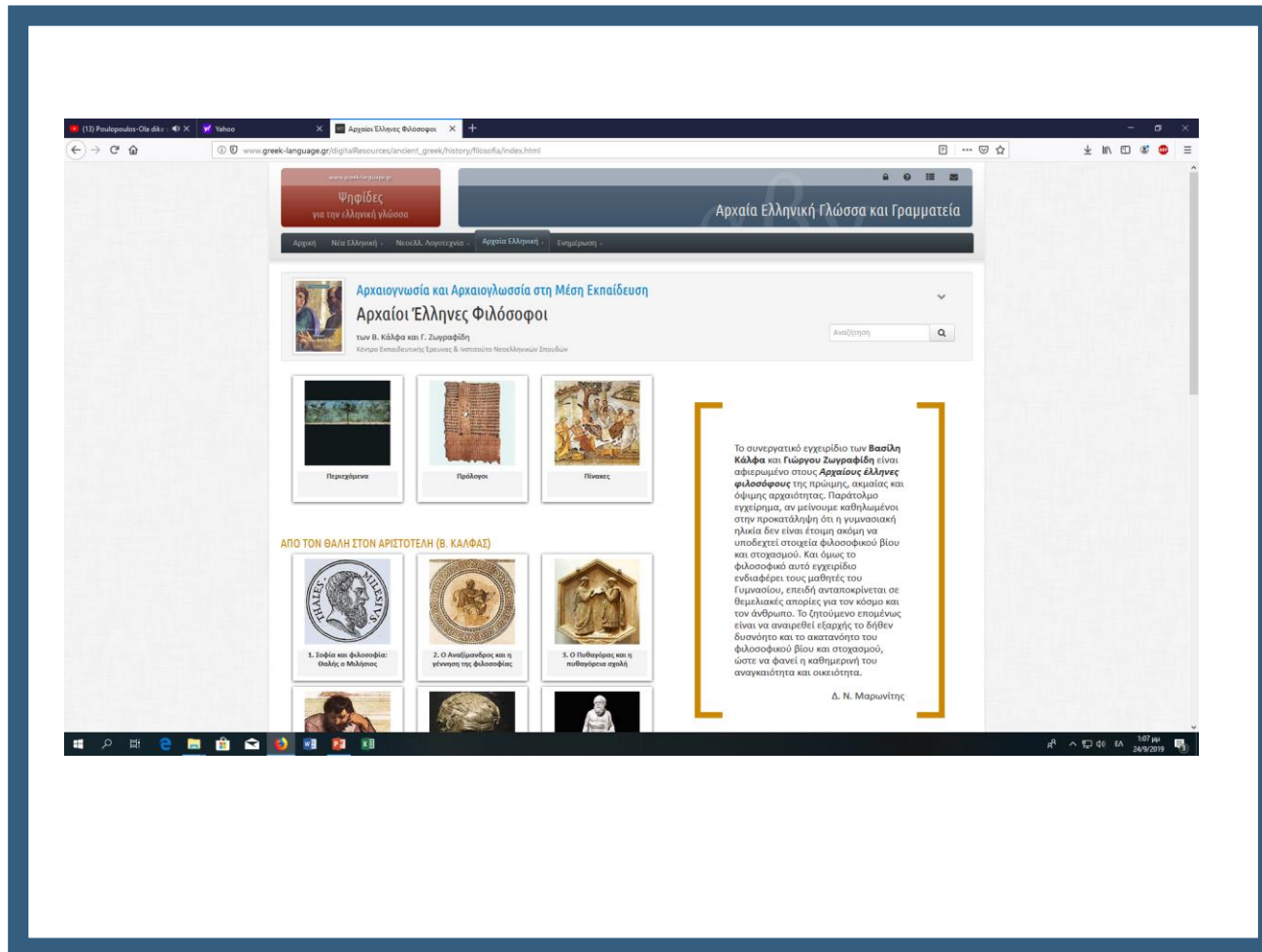
Τι προσέχουμε;

- Κάθε διδακτική ενότητα αναπτύσσεται σε έξι (6) περίπου διδακτικές ώρες.
- Τονίζεται ότι τα παράλληλα κείμενα και τα κείμενα αυτενέργειας που υπάρχουν στο εκπαιδευτικό υλικό είναι ενδεικτικά και δεν αποτελούν εξεταστέα ύλη

Συχνές ερωτήσεις

1. Πόσες ώρες διαθέτω στο διδαγμένο και πόσες στο αδίδακτο; **Διδαγμένο και αδίδακτο είναι μέρη του ιδίου συνόλου. Διδαγμένο, παράλληλο και κείμενο αυτενέργειας βρίσκονται σε διάλογο μεταξύ τους. Άρα πάμε από το διδαγμένο στο παράλληλο, στο αδίδακτο και μετά στην επόμενη ενότητα.**
2. Μπορεί κάποιος να διδάξει το διδαγμένο και άλλος το αδίδακτο; **Ο ίδιος εκπαιδευτικός διδάσκει και τα δύο.**
3. Το αδίδακτο πρέπει να είναι συναφές με το διδαγμένο; **Το κείμενο αυτενέργειας συνομιλεί με το κείμενο αναφοράς κατά τη διδασκαλία. Στις Εισαγωγικές εξετάσεις δεν προβλέπεται κάτι ανάλογο.**
4. Τα παράλληλα και τα κείμενα αυτενέργειας του φακέλου είναι υποχρεωτικά; **Όχι είναι προτεινόμενα. Υποχρεωτικά είναι να διδάξουμε παράλληλα κείμενα και αδίδακτο.**

- Χρειάζεται να δίνω στους μαθητές μου επιπλέον υλικό; Όχι δεν χρειάζεται, μόνο ό,τι προβλέπεται από την εξεταστέα ύλη. Αξιοποιούμε το λεξιλόγιο και και τα ερμηνευτικά σχόλια τόσο του σχολικού εγχειριδίου όσο και του φακέλου υλικού για τα κοινά κείμενα.
- Με ποια κριτήρια θα γίνει η σύγκριση των κειμένων, διδαγμένου και παράλληλων; Με κριτήρια που θα αποφασίσετε εσείς και θα συμφωνούν με την Υ.Α.
- Πότε και πώς θα διδάξουμε τις εισαγωγές; Η διδασκαλία της κάθε εισαγωγής γίνεται σε συνάρτηση με τα κείμενα αναφοράς. Συνεπώς αν κρίνουμε ότι στην 1^η ενότητα, είναι απαραίτητο οι μαθητές/τριες να γνωρίσουν τον Αριστοτέλη, διδάσκουμε τον Βίο και τα Έργα του Αριστοτέλη.

Αρχαίοι Έλληνες Φιλόσοφοι, στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα.

Πρόταση για εργαστήριο

Κείμενο Αναφοράς: ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, *Μετὰ τὰ φυσικά*, Α 2, 98b12-28 [149 λ.]

ΚΕΙΜΕΝΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, *Μετὰ τὰ φυσικά*, Α 2, 98b12-28 [149 λ.]

Διὰ γὰρ τὸ θαυμάζειν οἱ ἄνθρωποι καὶ νῦν καὶ τὸ πρῶτον ἤρξαντο φιλοσοφεῖν, ἐξ ἀρχῆς μὲν τὰ πρόχειρα τῶν ἀτόπων θαυμάσαντες, εἶτα κατὰ μικρὸν οὕτω προϊόντες καὶ περὶ τῶν μειζόνων διαπορήσαντες, οἷον περὶ τε τῶν τῆς σελήνης παθημάτων καὶ τῶν περὶ τὸν ἥλιον καὶ τὰ ἄστρα καὶ περὶ τῆς τοῦ παντός γενέσεως. Ὅ δ' ἀπορῶν καὶ θαυμάζων οἴεται ἀγνοεῖν (διὸ καὶ ὁ φιλόμυθος φιλόσοφος πῶς ἐστίν· ὁ γὰρ μῦθος σύγκειται ἐκ θαυμασίων)· ὥστ' εἴτερ διὰ τὸ φεύγειν τὴν ἀγνοίαν ἐφιλοσόφησαν, φανερόν ὅτι διὰ τὸ εἰδέναί τι ἐπίστασθαι ἐδίωκον καὶ οὐ χρήσεώς τινας ἔνεκεν. Μαρτυρεῖ δὲ αὐτὸ τὸ συμβεβηκός· σχεδὸν γὰρ πάντων ὑπαρχόντων τῶν ἀναγκαίων καὶ τῶν πρὸς ῥαστώνην καὶ διαγωγὴν ἢ τοιαύτη φρόνησις ἤρξατο ζητεῖσθαι. Δήλον οὖν ὡς δι' οὐδεμίαν αὐτὴν ζητοῦμεν χρεῖαν ἑτέραν, ἀλλ' ὥσπερ ἄνθρωπος, φάμεν, ἐλεύθερος ὁ αὐτοῦ ἔνεκα καὶ μὴ ἄλλου ὄν, οὕτω καὶ αὐτὴν ὡς μόνην οὔσαν ἐλευθέραν τῶν ἐπιστημῶν· μόνη γὰρ αὕτη αὐτῆς ἔνεκὲν ἐστίν.

Γιατί, όπως συμβαίνει και τώρα, οι άνθρωποι άρχισαν για πρώτη φορά να φιλοσοφούν από περιέργεια και θαυμασμό. Στην αρχή θεώρησαν άξια θαυμασμοῦ τα παράξενα της καθημερινής ζωής και, προχωρώντας σιγά σιγά με αυτόν τον τρόπο, άρχισαν να προβληματίζονται και για τα πιο σημαντικά, όπως λ.χ. για τα φαινόμενα της σελήνης και του ήλιου, για τα άστρα, για τη γέννηση του σύμπαντος. Αυτός όμως που απορεί και που θαυμάζει, αντιλαμβάνεται ότι αγνοεί (γι' αυτό και όποιος αγαπά τους μύθους είναι κατά κάποιο τρόπο και φιλόσοφος, αφού οι μύθοι συντίθενται από γεγονότα θαυμάσια). Εφόσον λοιπόν οι άνθρωποι φιλοσόφησαν για να ξεφύγουν από την άγνοιά τους, είναι φανερό ότι επιζήτησαν την επιστήμη για την ίδια τη γνώση και όχι χάριν κάποιας χρησιμότητας. Αυτό φαίνεται και από την πορεία των πραγμάτων. Μόνο όταν όλες σχεδόν οι άμεσες ανάγκες τους ικανοποιήθηκαν, και το ίδιο συνέβη με την άνεση και την απόλαυσή τους, μόνο τότε οι άνθρωποι στράφηκαν σ' αυτού του είδους την πνευματική αναζήτηση. Είναι λοιπόν φανερό ότι τη γνώση αυτή δεν την επιζητούμε για να καλύψει άλλη ανάγκη, αλλά, όπως λέγεται ότι ελεύθερος είναι εκείνος ο άνθρωπος που υπάρχει για τον εαυτό του και όχι για κάποιον άλλον, έτσι επιζητούμε και αυτήν ως τη μόνη ελεύθερη επιστήμη· γιατί είναι η μόνη που υπάρχει γι' αυτήν την ίδια.

(μετάφραση Β. Κάλφας)

Παράλληλο Κείμενο: Λαμπρίδη, Έ. (2004). *Εισαγωγή στη Φιλοσοφία*. Αθήνα: Ακαδημία Αθηνών.

- Πρέπει λοιπόν να το πάρουμε ευθύς εξ αρχής απόφαση πώς δέν έχουμε, πώς δεν μπορούμε να περιμένουμε πρακτικά αποτελέσματα, πρακτικά με τη στενότερη ωφελμιστική έννοια από τη φιλοσοφία: Ούτε τα σπίτια μας θα ζεστάνει καλύτερα, ούτε φθηνότερα και ανθεκτικότερα ρούχα ή πλουσιότερη σε θερμίδες τροφή θα μας δώσει. [.....] Αν όμως πάρουμε τη χρησιμότητα με την ευρύτερη σημασία, αν συμπεριλάβουμε μέσα της την ανάπτυξη των πνευματικών δυνάμεων του ανθρώπου, της εποπτείας που αποκτά για τον κόσμο όπου ζει, κι αν την επεκτείνουμε ακόμη στο ηθικό και κοινωνικό επίπεδο, τότε η φιλοσοφία όχι μόνο χρήσιμη είναι, αλλά και απαραίτητη και θεμελιακό γνώρισμα της έννοιας του αληθινού ανθρώπου.

Ενδεικτικές ερωτήσεις

- Πώς αντιλαμβάνεται η συγγραφέας τη χρησιμότητα της φιλοσοφίας; Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου αξιοποιώντας στοιχεία του κειμένου.
- Συμφωνεί η συγγραφέας με την άποψη του Αριστοτέλη, όπως παρουσιάζεται στο κείμενο αναφοράς;

Κείμενο αυτενέργειας

- **Διογένης Λαέρτιος, *Βίοι και γνῶμαι τῶν ἐν φιλοσοφία εὐδοκιμησάντων***

ΙΣΤΟΡΙΩΝ Ζ, ΚΕΦ. Α, Ζήνων, §39

Πρόκειται για συλλογή βιογραφιών Ελλήνων φιλοσόφων. Σε κάθε βιβλίο βιογραφία του κάθε φιλοσόφου συνοδεύεται από μια περίληψη των φιλοσοφικών του θέσεων. Στο απόσπασμα που δίνεται ο Ζήνων και οι Στωικοί προτείνουν την τριμερή διαίρεση της φιλοσοφίας σε λογική, φυσική και ηθική. Αποτυπώνουν τη διάκριση αυτή μέσα από παρομοιώσεις.

- [39] Τριμερῆ φασιν (sc. οἱ Στωϊκοί) εἶναι τὸν κατὰ φιλοσοφίαν λόγον· εἶναι γὰρ αὐτοῦ τὸ μὲν τι φυσικόν, τὸ δὲ ἠθικόν, τὸ δὲ λογικόν. [...] εἰκάζουσι δὲ ζῶω τὴν φιλοσοφίαν, ὅστοις μὲν καὶ νεύροις τὸ λογικόν προσομοιοῦντες, τοῖς δὲ σαρκωδεστέροις τὸ ἠθικόν, τῇ δὲ ψυχῇ τὸ φυσικόν. ἢ πάλιν ὤω· τὰ μὲν γὰρ ἐκτὸς εἶναι τὸ λογικόν, τὰ δὲ μετὰ ταῦτα τὸ ἠθικόν, τὰ δ' ἐσωτάτω τὸ φυσικόν. ἢ ἀγρῶ παμφόρω· <οὔ> τὸν μὲν περιβεβλημένον φραγμὸν τὸ λογικόν, τὸν δὲ καρπὸν τὸ ἠθικόν, τὴν δὲ γῆν ἢ τὰ δένδρα τὸ φυσικόν. ἢ πόλει καλῶς τετειχισμένη καὶ κατὰ λόγον διοικουμένη. Καὶ οὐθὲν μέρος τοῦ ἑτέρου ἀποκεκρίσθαι, καθά τινες αὐτῶν φασιν, ἀλλὰ μεμίχθαι αὐτά. καὶ τὴν παράδοσιν μικτὴν ἐποίουν. ἄλλοι δὲ πρῶτον μὲν τὸ λογικὸν τάττουσι, δεύτερον δὲ τὸ φυσικόν, καὶ τρίτον τὸ ἠθικόν· ὧν ἐστὶ Ζήνων ἐν τῷ Περὶ λόγου καὶ Χρύσιππος καὶ Ἀρχέδημος καὶ Εὐδρομος.

Μετάφραση

http://www.pi.ac.cy/pi/files/epimorfosi/ekpaid_yliko/anthologio_arx_kypr_grammateia/5_anthologio_filosofia.pdf

- Τριμερής, λένε (οι Στωικοί), είναι ο φιλοσοφικός λόγος· αναφέρεται δηλ. το μέρος του το ένα στη φυσική, το άλλο στην ηθική και το άλλο στη λογική. Παρομοιάζουν τη φιλοσοφία (οι Στωικοί) με ζωντανό οργανισμό, λέγοντας ότι το λογικό μέρος είναι όμοιο με τα οστά και τα νεύρα, το δε πιο σαρκώδες είναι το ηθικό μέρος, όμοιο δε με την ψυχή (ότι) είναι το φυσικό. Ή πάλι με αυγό· το εξωτερικό μέρος δηλ. είναι το λογικό, ό,τι είναι μετά απ' αυτό το ηθικό και αυτό που είναι στο εντελώς εσωτερικό το φυσικό. Ή με αγρό που καρποφορεί· του οποίου ο φραγμός, που τον περιβάλλει, είναι το λογικό, ο καρπός το ηθικό, η δε γη και τα δένδρα το φυσικό. Ή με πόλη που είναι καλά περιτειχισμένη και διοικούμενη από τον λόγο. Και κανένα μέρος δεν ξεχωρίζει από το άλλο, όπως λένε μερικοί από αυτούς, αλλά είναι ανάμικτα αυτά. Και την παράδοση της διδασκαλίας τους την έκαναν ανάμικτη. Άλλοι όμως βάζουν στη σειρά πρώτη τη λογική, ύστερα τη φυσική και τρίτη την ηθική. Από τους οποίους ένας είναι ο Ζήνων στο Περί λόγου και ο Χρύσιππος και ο Άρχέδημος και ο Εϋδρομος.

Ενδεικτικές ερωτήσεις

- Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί παρομοιώσεις για να αποδώσει τον τριμερή χωρισμό της φιλοσοφίας. Να βρεις δύο από αυτές και να τις εξηγήσεις με δικά σου λόγια.
- *εικάζουσι δὲ τὴν φιλοσοφίαν πόλει καλῶς τετειχισμένη καὶ κατὰ λόγον διοικουμένη:* να αναγνωρίσεις το είδος των μετοχών και να ξαναγράψεις το χωρίο αναλύοντάς τις στο αντίστοιχο είδος προτάσεων.
- *αὐτῶν - αὐτά :* σε ποιους και σε τι νομίζεις ότι αναφέρονται οι αντωνυμίες; Να αναγνωρίσεις το είδος και να τις αντικαταστήσεις μέσα στην πρόταση από τις αντίστοιχες λέξεις στις οποίες αναφέρονται.
- *ἄλλοι δὲ πρῶτον μὲν τὸ λογικὸν τάττουσι:* να μεταφέρεις την πρόταση στον Παθητικό Αόριστο. Ποιες αλλαγές έκανες; Πώς άλλαξε το νόημα;

Σας ευχαριστούμε

1^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Τηλέφωνο: 210-7770983

Διεύθυνση: Χίου 16-18 (πλατεία Καραϊσκάκη), Αθήνα
Τ.Κ: 10438